
HOMOKI ERIKA

FÖLDTUDOMÁNYI ISMERETEK ÖSSZEHASONLÍTÓ VIZSGÁLATA FÖLDTUDOMÁNYI ÉS ETTŐL ELTÉRŐ KÉPZETTSÉGŰ MINTA ALAPJÁN

Bevezetés

A társadalom földtudományi ismereteinek feltárása több szempontból is kívánatos. Egyrészt a természettudományok oktatásával kapcsolatos változtatási törekvések a földrajz tantárgyat ellentmondásosan kezelik. Másrészt a társadalomban is felületes kép él a tárgyról, ismeretkörének hasznosságát bizonytalanul ítélik meg. Harmadrészt az élettelen természeti környezeti folyamatok megértésének egyik legfontosabb alapeleme.

Célkitűzés

A földrajzot oktatók között belső kezdeményezésként indult el a jelenlegi ismeretek korszerűsítésére irányuló törekvés. Az alacsony óraszám miatt azonban kulcskérdés, hogy melyek legyenek a tananyagtartalom új arányai, és milyen irányú legyen a bekövetkező változás. A döntést segítő, kérdőíves vizsgálatot végeztünk, melynek céljai a következőkben foglalható össze:

- feltárni a társadalom földtudományi ismereteinek mértékét;
- véleményeket kapni a földtudományi ismeretek használhatóságáról;
- megnézni a tantárgy megítélését a jelenlegi tantárgyi rendszeren belül.

Munkánk során külön vizsgáltuk a földtudományi végzettséggel bíró személyek válaszait is, hogy képet kapjunk arról, ismereteik mennyivel alaposabbak az eltérő képzettségű válaszadókéhoz képest.

Módszerek

A kutatáshoz két kérdőívet készítettünk. Az **ismeret** kérdőív felölelte a földrajz tantárgy legfontosabb középiskolai témaköreit (Kerettanterv, 2001). A **humán (vélemény)** kérdőívben rákérdeztünk a földrajz tantárgy témaköreinek használhatóságára, oktatási arányainak megítélésére, a tantárgy helyére és hasznosságára a közoktatásban.

A kérdőíveket elektronikus úton és papíralapon is ki lehetett tölteni. Összesen **1217 fő**t sikerült elérnünk. Ebből 403 fő töltötte ki mindkét kérdőívet. Így

a feldolgozott mintaszám **1620 db**, ebből **968 db** az ismeretre (földtudományi végzettség 17%) és **652 db** (földtudományi végzettség 17,5%) a véleményre vonatkozott (Homoki és Sütő, 2011; Homoki, 2016).

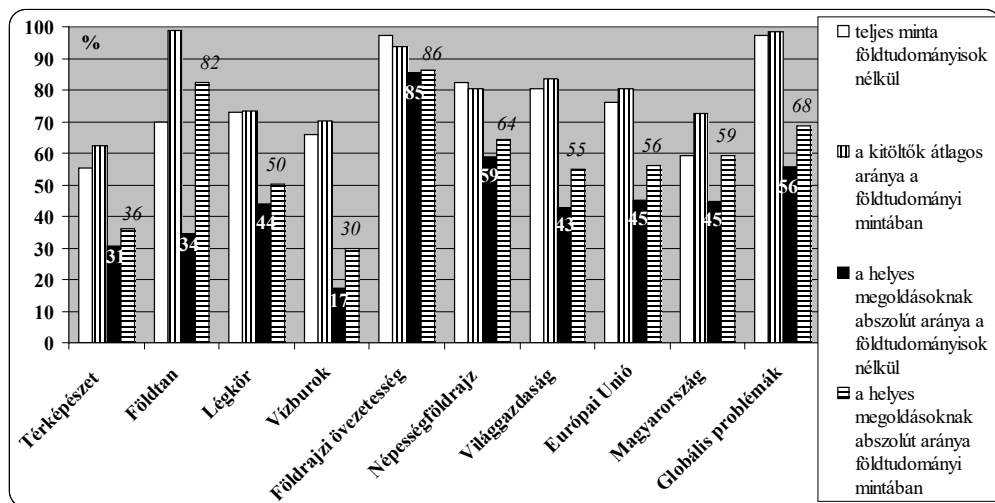
A feldolgozást SPSS 18.0 programmal végeztük el. Segítségével egyszerű statisztikai mutatókat és összefüggéseket vizsgáltunk (Ketskeméty és Izsó, 2005) a kérdések és a két kérdőív között.

A státuszkérdések között szerepel a földtudományi végzettség vagy jelenleg folytatott tanulmány. A teljes mintában a válaszadók **15,7%-a rendelkezik ilyen képzettséggel**, vagy folytat jelenleg ilyen tanulmányokat. Ezzel a kérdéssel szeretnénk volna lehetővé tenni, hogy megvizsgálhassuk a jelenleg tanulók tudásszintjét, áttételesen adatot szolgáltatva arra, változik-e a földrajzos hallgatók tudásszintje.

Eredmények

A vizsgált témakörök közül az alábbiakban mutatkozott szignifikáns összefüggés a földrajzos végzettség és a jó válaszok között: térképészet, földtan, légkör, vízburok, világgazdaság és társadalom, Európai Unió, globális környezeti problémák és környezetvédelem. Azonban nem minden témakör esetén mutatkozik meg ez a jó megoldások sokkal magasabb arányában (1. ábra).

Hat témakör esetében volt 10%-nál nagyobb eltérés a jó megoldásoknál (1. ábra). Különösen magas az eltérés a földtan témakör esetén, amely egybevág az alacsonyabb szintű természettudományos képzettséggel, hiszen ez ötvözi a fizikai, kémiai jelenségek földi megnyilvánulásait. A két utolsó témakör a rendszerváltást követően jelent meg ebben a formában a tananyagban, talán ezzel magyarázható a szignifikáns kapcsolat a jelenleg hallgatói státuszban lévő válaszadók jobb eredményeivel.

1. ábra. A válaszadási hajlandóság és a helyes megoldások átlagos aránya témakörönként a teljes és a földtudományi mintában

A nem szakos mintán 3 témakörben haladja meg a jó megoldások aránya az 50%-ot, míg a földtudományi mintán 4 témakör ad magasabbat 60%-nál. Miért ilyen alacsony a helyes kitöltők aránya és a különbség a legtöbb témakör esetében?

Véleményünk szerint ennek hátterében több egymással kapcsolatban lévő ok is áll. Megfogalmazhatunk tantárgytól független **általános problémákat**:

- *A felvételi rendszer változása*: vagyis nem léte, hiszen nincs felvételi a tanárképzésben, még alkalmassági vizsga sem, azaz *nem megfelelő a szűrő*.
- *Közzoktatási probléma*:
 - gondolkodási képességek hiánya, ami szintén nem csak ennél a tantárgynál okoz problémákat – *statikus visszakérdezés, ismeretalapú osztályozás*;
 - de kompetenciafejlesztés nem lehet ismeretek nélkül – *óraszámhoz túlszűfolt ismeret, kevés gyakorlati lehetőség, elmélyítés hiánya*.

A **speciális problémák** közé sorolnám az alábbiakat:

- Földrajz tantárgy *szintetizáló* tudásra építene, nem megfelelő helyen (*inkább magasabb évfolyam*) és nem megfelelő időkeretben van erre lehetőség, hazánkban a legkisebb az aránya a szomszéd országokhoz képest.
- Természettudományos kapcsolatok hiánya: nincsenek összhangban a természettudományos tárgyak ismeretanyagai és haladási üteme.
- Besorolási problémák: *tölteléktárgy-szindróma*. Joggal mondhatjuk, a földrajz jelenleg „lesüllyedt” a készségi tárgyak (10-15%) sorába, sőt a jelenlegi NAT szerint ezeknél is kisebb arányban fordíthatunk rá időt (4-8%). Miközben a kulcskompetenciák és a kiemelt fejlesztési feladatok megvalósításában is fontos szerepet játszik ismeretanyaga. Ez az egyetlen tárgy, amely a jelen világ leírásával, az elmúlt évek társadalmi-gazdasági változásaival foglalkozik, amely tényanyag már nem része a történelem tantárgy ismeretanyagának. Ez is oka lehet annak, hogy a magyar népesség migrációs rátája alacsony, hiszen nem ismerik meg a körülöttük lévő világot. Ennek növeléséhez nem csak az idegennyelv-oktatás óraszámának növelése szükséges, hiszen az ember attól kevésbé fél, amit már részben megismert, vagy amiről már hallott.
- A fejlesztési elképzelések között sem szerepel, *ismeretanyaga beolvasni látszik*: se a tudomány, se a politika, se más területek képviselői nem érzik a szerepét. Amikor természettudományokról beszélnek, terveznek, nem említik a földrajz tantárgyat. *Ha csak részben természettudomány, mint a matematika, akkor ez miért csökkenti, és nem növeli ahhoz hasonlóan jelentőségét?*

Példák a felmérés eredményeiből

A következő részben azokat a témaköröket emeltem ki, amelyek esetében 10% feletti különbséget mértünk képzettség szerint.

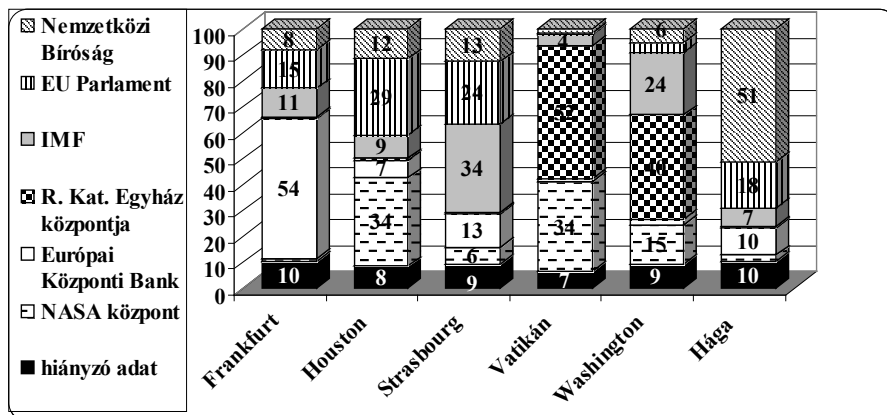
Földtan témakörben a földtörténeti tudást többszörös választással mértük a paleontológiai ismeretek alapján, a kőzetekhez egy az egyhez illesztési

feladatot alkottunk. Sajátos kettőséget mutat előbbi esetben, hogy a média nyomán közismert elemeket többen sorolták be helyesen, mint a „csak” tananyagban szereplőket. A kőzetekre vonatkozó feladat elméleti részében a helyes válaszok aránya alacsonyabb, mint a hétköznapi felhasználáshoz kapcsolódó válaszoké. A kőzettani tudás alacsony szintje valószínűleg magyarázható a túlságosan elméleti földrajzoktatással, a háttérbe szoruló szakmai kirándulásokkal, esetlegesen a tanári hiányosságokkal, de a felhasználhatóság felismerése nem jelenti feltétlenül, hogy a valóságban helyesen választanának kőzetet a szükséges funkcióra.

Vízburok témakörben a válaszadási arány a harmadik legalacsonyabb, a helyesen megoldók abszolút aránya pedig a legkisebb (csak 17,3%, a földtudományi is csak 30%). A feladat a jeges- és zöldár időpontjának megjelölésére vonatkozott rövid nyílt végű kérdés által. Megoldása megnevezési tudásszintet igényelt. Tekintve, hogy az utóbbi években rendszeresen tudósít a média az árvízi helyzetekről az országban, a probléma valószínűleg abban rejlik, hogy az eddigi feladatokkal ellentétben nem választani kellett megadott megoldásokból, hanem önállóan reprodukálni az ismeretet. A χ -próba összefüggést mutat a végzettség és a válaszok megoszlása között, vagyis ez az ismeret nem éli túl az oktatás időtartamát, pedig ez a Kárpát-medencében létszükséglet.

A **világgazdaság változó társadalmi-gazdasági képe** témakörében több feladatot is összeállítottunk, tekintve, hogy aktuális és fontos információkat tartalmaz. A földrajzoktatás problémáját mutatja, hogy a helyes válaszok aránya ennek ellenére a társadalomföldrajzi témakörökön belül a legalacsonyabb (1. ábra). Mindez jelzésértékű lehet arra, hogy sokan miért *nem képesek helyesen értelmezni a körülöttük zajló folyamatokat*. Másrészt az oktatási reformnak regionális földrajz témakörben is jobban kellene kapcsolódnia az aktuális földrajzi ismeretekhez a mechanikus, topográfia- és ágazatalapú ismeretátadás helyett. Ettől, elutasíthatósága ellenére, a fiatal tanárgeneráció is nehezen szakad el az összefüggések megértésére és átadására irányuló képességek fentebb valószínűsített hiányosságai miatt.

A kiemelt feladatban napjaink jelentős szereppel rendelkező szervezeteit kellett összekapcsolni a székhelyekkel (2. ábra). Legtöbben a Frankfurthoz, Hágához és a Vatikánvároshoz kapcsolható szervezetet kapcsolták jól. Utóbbi, a római katolikus vallás társadalmi beágyazottsága alapján így is alacsony. Különösen úgy, hogy Washington 40% jelölte meg. Az európai identitás alacsony fokát jelzi, hogy az Európai Unió intézményeit sem ismerik fel egyértelműen: Houstonnál az EU Parlament, Strasbourgnál az IMF adta a legmagasabb értéket, miközben a média folyamatosan informál ezen szervezetek hazánkhoz kapcsolódó szerepéről, ami vagy durva alapműveltségi hiba, vagy a válaszadók felszínes hozzáállását bizonyítja, ami a választópolgári döntéseket is befolyásolhatja.

2. ábra: Jelentős szervezetek székhely szerinti besorolása a Földön a teljes mintára nézve (bekarikázva a helyes válasz aránya)

Az **Európai Unió** témakörnek fontos helye van a mai ismeretanyagban. A felsorolt országokból az Európai Unióhoz a hazánkkal együtt csatlakozókat megjelölő feladatban a helyes válaszok abszolút aránya a földtudományosoknál 15%-kal magasabb. Ugyanakkor az utazási motivációkat is befolyásoló, a szomszédos országok valutáihoz és a határátlépés körülményeihez kapcsolódó kérdésekben a helyes válaszok aránya egyharmaddal csökken. Azaz hiába képesek sokan a mechanikus ismeretfelidézésre, nem ismerik a csatlakozási folyamatok gyakorlati következményeit és aktuális állapotát (pl. a határellenőrzések módjának változása és okai). A mechanikus ismeretek hiányosságait mutatja, hogy az adott szempont szerinti felsorolás – szomszédos országok É-ről indítva – is komoly gondokat okoz mindkét részmintában. A legtöbben (29%) csak három ország sorrendjét tudták megállapítani: ez Szlovákia, Ukrajna és Románia; míg a magyarzatok megfogalmazása ennél is alacsonyabb értéket ért el. Ennek hátterében több tényező is állhat:

- a kérdőívet kitöltők nagy része a keleti országrészben él, valószínűleg alacsony mobilitással;
- a válaszok pozitív korrelációt mutattak a korrallal, azaz ebben az esetben az élettapasztalatok segítenek a tantárgyi tudás frissen tartásában, vagyis a földrajz a mindennapokban van, és felszedhető, **gyakorlatias, de nem úgy tanítjuk**;
- probléma lehet a naprakészség hiánya is, hiszen az unió bővítése többféle szinten megjelent az elmúlt időszakban.

Érdekes és egyben elszomorító, hogy a **Magyarország** témakör esetében nincs kapcsolat a szakképzettség és a kapott eredmények között. Magyarország témakör tartalma megújult, de problémát jelent, hogy általános és középiskolában összesen fél évre csökkent a témakörre fordítható időkeret az óraszám drasztikus csökkentése miatt. Így csak ennyit tanul 18 éves koráig szülőföldjéről egy diák, aminek következménye az alacsony helyes válaszok aránya is (1. ábra).

A formális és nonformális szemléletformálás társadalmi sikerét jelzi, hogy a **globális problémák és környezetvédelmi** kérdésekre 97,6% a helyes válaszadók aránya, amely valószínűleg részben a feladattípusoknak is köszönhető. Ugyanakkor a tudatformálás másik pillére, a megoldáshoz szükséges földrajzi-környezeti tudás már kevésbé áll rendelkezésre (helyesen válaszolt 56%, szakosoknál 68%).

A globális problémák kiválasztása a felsorolt válaszok közül ráismerésitudás-szintű. Mégis nehéznek tekinthető, hiszen összefüggések ismerete nélkül nem dönthető el egyértelműen, mi a helyes (1. táblázat). A jó megoldások abszolút aránya 52% (szakosok körében 67%), ami részben ismerethiányt, részben a problémakör bonyolultságát mutatja (pl. üvegházhatás, adósságválság, túlnépesedés, éhínség megítélése). Mindezt a média sem mindig használja szakszerűen, ami gyakran a probléma helytelen kezeléséhez vezethet (pl. éhínség, adósságválság), **kicsinyítve az egyén felelősségét**. Néhány esetben, mint az adósságválság, a tanulmányok dominálnak, hiszen ez a tartalmi elem még csak egy évtizede került be a tananyagba. Más esetben inkább az élettapasztalat, mint a tananyag számít (árvíz, esetén figyelhető meg lineáris csökkenés, illetve túlnépesedés esetén emelkedés a korrall).

	szakosok nélküli minta (%)	földtudományi minta (%)
üvegházhatás	16,48	15,4
adósságválság	2,08	84,6
túlnépesedés	51,55	72,2
földrengések	84,74	93,2
árvizek	76,18	87,7
erdőirtás	58,12	64,2
erőforrások pazarlása	56,81	65,4
környezetszennyezés	84,31	88,9
globalizáció	65,13	63,0
éhínség	30,5	43,2

1. táblázat: Melyek globális problémák a felsorolt jelenségek közül? (vastaggal kiemelve a megjelölendők)

A két kérdőív alapján a környezetvédelem témakör felhasználhatóságának megítélése és az elméleti tudás között is fennáll a negatív irányú összefüggés. Azaz a szemléletformálás sikeressége nem feltétlenül alátámasztott környezeti ismeretekkel, ami az ismeretátadás oldaláról komoly felelősséget vet fel. Jól mutatja ezt például a közlekedési eszközök környezeti hatásainak korosztályos értékelése vagy az egyik legveszélyeztetettebb földrajzi tényezővel, a vízburokkal kapcsolatos tudáshiány és a hétköznapi szerepének szóló elutasítottság,

miközben a válaszadók szerint többet kellene róla tanítani, és a földrajz *környezetvédelmi szerepét* nem földrajzos kollégák (Ütőné Visi, 2006) és felmérésünk válaszadói is *kulcsfontosságúnak ítélik meg*.

Vélemények a földtudományi ismeretek használhatóságáról, oktatási megítéléséről

A humán kérdőív a földrajz tantárgyi helyére, a földrajzi témakörök tanításának oktatási hasznosságára, mélységére, a mindennapi életben való felhasználhatóságára vonatkozott, amelyet Ütőné Visi Judit (2006) doktori értekezéséből használtunk fel. Felmerülhet, hogy mennyiben befolyásolhatja a kapott eredményeket az, hogy tudták, földrajzhoz kapcsolódó kérdőíves felmérésről van szó.

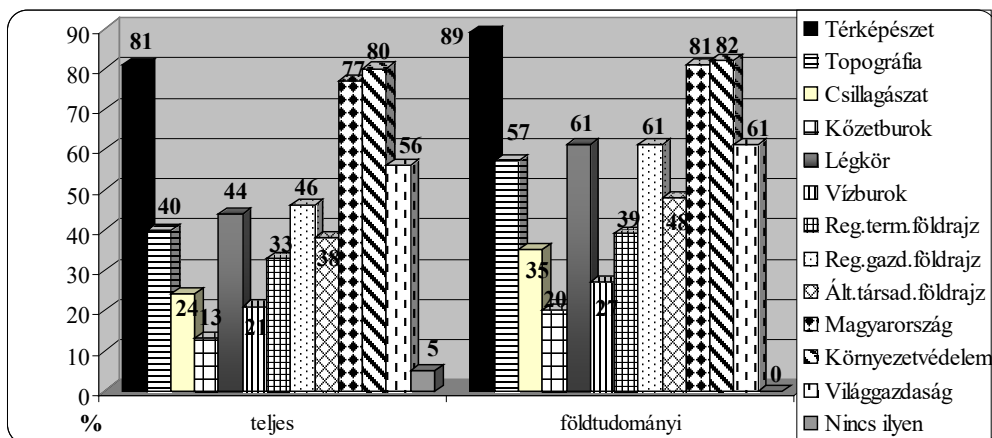
A témakörök mennyiségi oldalához kapcsolódó kérdés alapján átlagosan megfelelő – 5-20%-os elutasítottság mellett – a földtan, a vízburok témakörök oktatása, míg a topográfia, a csillagászat, a légkör, a regionális természetföldrajz, a regionális- és általános társadalomföldrajz és a közgazdaságtani alapismeretek pedig erősen megosztott a többet kellene tanítani róla és megfelelő vélemények között (2. táblázat). A megfelelő vagy kevesebbet tanítsanak róla intervallumba egyértelműen a földtani ismeretek kerültek. Egyértelműen többet kellene tanítani (mean, median alapján) a térképészet, Magyarország, környezetvédelem témakörökből a megkérdezettek szerint, és ez igaz mindkét mintára nézve. Gond van a feladat értelmezésével, amely más nem tantárgyi problémát vet fel, lásd a 13. lehetőség megjelölése.

Témakörök	Többet kellene róla tanítani		Kevesebbet kellene róla tanítani		Megfelelő, amit tanítunk róla	
	Földtud.	teljes	Földtud.	teljes	Földtud.	teljes
1. Térképészet	68	267	3	25	42	170
2. Topográfia	50	165	10	56	53	234
3. Csillagászat	46	142	14	70	52	227
4. Földtan	23	63	25	136	64	258
5. Légkör	31	144	13	51	66	260
6. Vízburok	24	93	16	84	67	267
7. Reg. természetföldrajz	51	129	12	71	48	257
8. Reg. gazdaságföldrajz	34	177	28	100	48	185
9. Ált. társadalomföldrajz	42	172	18	68	52	218
10. Magyarország	62	271	3	20	45	170

Témakörök	Többet kellene róla tanítani		Kevesebbet kellene róla tanítani		Megfelelő, amit tanítunk róla	
	Földtud.	teljes	Földtud.	teljes	Földtud.	teljes
11. Globális prob. és környezetvéd.	78	325	3	27	31	109
12. Közgazdaságtani alapismeretek	40	213	28	91	43	153
13. nincs ilyen	3	26	3	20	5	35

2. táblázat: Milyen témákkal kellene Ön szerint többet vagy kevesebbet foglalkozni a földrajzórákon? (fő)

A hétköznapi kapcsolatokra adott válaszok árnyalják a képet (3. ábra), mert a *térképészet*, *hazánk földrajza*, a *környezetvédelmi*, a *világgazdasági*, *közgazdasági ismeretek* témaköreit tartják jól felhasználhatónak mindkét mintában. Fontos problémára utal azonban, hogy a geoszféra ismereteit kevesen jelölték meg (átlag 26%, szakosoknál ez 36%), holott ezek nélkül a környezeti problémák megértése és kezelése lehetetlen. A határok átjárhatóságával az utazások során az adott ország természeti és kulturális értékeit keresik, miközben a regionális földrajzi ismeretek átlagos használhatósági aránya csak 39%, illetve 50%. Ez újra *felveti a földrajzoktatással kapcsolatos téveszmék szerepét*, amely a felnőtt korosztály évtizedekkel ezelőtti földrajzoktatási élményeiből származik (Ütőné Visi, 2006), emellett erősíteni kellene az oktatott tananyag és a felhasználás közötti kapcsolatot.

3. ábra: A földrajz tantárgy témaköreit jól felhasználhatónak tartók aránya

A földrajz az idegen nyelv, az informatika és a matematika után a negyedik helyen áll a tantárgyak sorában, ami megegyezik a korábbi felmérések

eredményével (Ütőné Visi, 2006). Az idegen nyelv első helye talán részben jogos a munkaerőpiaci elvárások miatt, bár a lakosság egy jelentős része ritkán lép ki az ország határain kívülre, tehát ezt a készséget alig használja a mindennapokban. Pozitívum, hogy a természettudományos tárgyak közül a földrajz kapta a legjobb helyezést, de ez is többféleképpen értékelhető. Oka lehet, hogy ismeretei a médiában többféle kommunikációs csatornán gyakran megjelennek, szintetizáló jellege miatt látszólag a legkönnyebben tanulható, valamint általános érvényű ismeretei könnyebben emészthetők a többi természettudományhoz képest. Ugyanakkor részben éppen emiatt gyakori a felületesség, érződik az alacsony tantárgyi és tudományos presztízs.

A földrajz mint a felsőoktatásban beszámító érettségi tantárgy csak a földtudományi szakok esetén jelenik meg előfeltételként, nem is kötelező érettségi tárgy, ezért a tanulói, szülői prioritások alapján csak hatodik helyen áll a tantárgyak sorrendjében, igaz, ez a legjobb a természettudományok között. Az előzőekben jelzett ismeretbővítésnek, valamint a gyakorlati felhasználhatóságra irányuló elvárásoknak azonban egyre kevésbé tud megfelelni a csökkenő óraszám, az eszközhiány és a pedagógusok növekvő nevelési terheinek terjedésével.

Összegzés

A földrajz tantárgyi ismeretei és a róla alkotott társadalmi vélemények vizsgálata felemás képet mutat. Egyszerre tapasztalható az igény a földrajz tantárgyban oktatott ismeretek bővítésére, nem kötelező és a felsőoktatásban korlátozottan felhasználható érettségi tárgyként is viszonylag kedvező pozícióban van. Ugyanakkor a ma döntéshozó és véleményformáló szerepben lévő korosztály földrajzi ismeretei a statikus földrajzoktatási élményeiből származnak, amit tudományági, tananyagtartalmi bizonytalanságok jeleznek.

Az ellentmondásos helyzet kialakulása több tényezőnek köszönhető. A kérdőívek eredményei és a saját tapasztalataink által az alábbiakat tartjuk fontosnak:

- Az ismeretek egy részét a **mindennapokból építik be**, így eszükbe sem jut a földrajzi kapcsolat még a földtudományosoknak sem.
- A **naprakészség** időnként a szakos hallgatóknál is hiányzik (*statikus tanítás, statikus ismeretek*).
- Használhatatlannak vélt a csillagászat, kőzettan – **gondok a természettudományos világgéppel**.
- **Új témakörök nincsenek meg a köztudatban** (*környezetvédelem, közgazdaságtani alapismeretek, regionális gazdaságföldrajz újabb elemei – szemlélet*).
- A **társadalomföldrajz** emészthetőbbnek tűnik vagy kevésbé egzakt.
- **Magyarország** (61% válaszadási kedv) *félelem a rossz választól!*? vagy a középiskolai oktatás hiánya – kulcsfontosságú probléma lehet.
- **A Magyarországról tanultak nem kapcsolódnak a mindennapi felhasználhatósághoz** – másként és ciklikusan tanítani.

- A földtudományi tudáselemek **összekapcsolásának hiánya** korlátozottan teszi lehetővé a térbeli földrajzi egységekről (tájak, országok, régiók) a valós kép kialakítását.

Miközben elvárásként nehezedik rá a gyakorlatias ismeretátadás, társadalmi oldalról nem találják, tananyag oldalról nem ismerik fel a földrajzi ismeretek helyét a mindennapokban. Sokszor a nem földtudományi szervezésű, de témáit érintő szakmai fórumok sem hangsúlyozzák eléggé az innen származó ismeretek és képességek alapvető szerepét, így elvész a megerősítés a tananyag és a hétköznapi felhasználás között. A hétköznapiokban gyakran megjelenő fogalomköre a széles körű hozzáértés érzetét kelti, ugyanakkor a felületesség nyomán döntéseket alapoznak téveszmékre, hibás ismeretekre. Ennek egyik oka lehet, hogy gyakran elegendőnek tűnik a következmények tényszerű ismerete, de az okokra nem feltétlenül kíváncsiak, vagy nem tudják pontosan megfogalmazni azokat. Mindezt alátámasztja a többségében ráismerési szintű feladatokat tartalmazó kérdőíven elért 50% alatti eredményt. A teljes mintára nézve a feladatokra adott válaszok átlagos aránya 75%, **a szakosoknál 81%**. A **helyes válaszok abszolút aránya** a teljes mintában (földtudományi nélkül) 45,8%, míg utóbbiak esetén 59%.

Kérdés, hogyan vigyük be a hétköznapiakat – híryanagot, filmeket stb. – a tanítás folyamatába, hogy elősegítsék a földrajzi készségek és ismeretek elsajátítását. Hogyan javítsuk a földrajzi tartalmú információhordozók, a földrajzi ismeretek szakszerű használatát? Hogyan lehetne közelebb hozni a tantárgy ismereteit a munkaerőpiachoz, megértetni a társadalmi-gazdasági problémák alapösszefüggéseit, tudatosabbá tenni az ezekkel kapcsolatos döntéseket, magatartást, valamint pozitív attitűdöt kialakítani hazánkkal kapcsolatban?

Lehetőség: módszertani kutatások erősítése, népszerűsítés, együttműködés a természettudományokon belül és kívül más tudományágakkal, érdekérvényesítés.

IRODALOM

- Kerettanterv (2001): A kerettantervek kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 28/2000. (IX.21.) OM Rendelet 4/2001. (I. 26) OM Rendelettel módosított egységes szerkezetbe foglalt szövege.
- Ketskemény L. és Izsó L. (2005): *Bevezetés az SPSS programrendszerbe*. ELTE Eötvös Kiadó. Budapest.
- Ütőné Visi J. (2006): *A földrajz tartalmának, szerkezetének és szerepének átalakulása a hazai közoktatásban*. PhD-dolgozat. 148 p.
- Homoki E. és Sütő L. (2011): A földrajz tantárgy megítélése – a hétköznapi földrajzelemek vizsgálata egy felmérés tükrében. *Földrajzi Közlemények* **135**. 2. 135–145.
- Homoki E. (2016): Content and educational conditions of geography as a subject reflecting the comparison of some Central European countries. *Analele Universitatii Din Oradea Seria Relatii Internationale Si Studii Europene*. **8**. 99–112.